

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 3112

Ob novih nastavitvah

Starejša učiteljska generacija je bila ob dovršitvi učiteljske šole v povsem drugačnem položaju nego današnja. Z maturitetnim spričevalom učiteljskega v žepu je v prejšnjih časih imel vsak abiturient odprto pot v učiteljsko službo. Nič ni bilo treba čakati, kajti s šolskim letom, ki je sledilo maturi, je že dobil vsako svoje službeno mesto. Nekaterim so bili pripravljene nastavitveni dekreti že v času, ko so maturirali, drugi so jih dobili meseca septembra ali oktobra, in le redki so bili, ki so morali še kak mesec počakati na svoje službeno mesto. Tedaj jih sicer niso čakale sijajne plače, kajti začetniki so bili tudi takrat zelo skromni, da naravnost mizerno nagrajeni za svoje učiteljsko delo, toda službo so dobili in s tem so stopili na življenjsko pot, za katero so se pripravljali na učiteljsku. Kontinuiteta med pripravo in praktičnim delom je bila neokrnjena.

In danes? Nešteto krat smo že poudarjali na tem mestu, kako težek je položaj današnjega učiteljskega naraščaja, poudarjali smo, da prav ta težki položaj narekuje nujnost novih nastavitv, poudarjali pa predvsem dejstvo, da naša šola naravnost kliče po novih mladih učnih močeh. — Na stotine jih čaka dve, tri, štiri in tudi več let, toda tudi prenatrpani razredi, šole brez učiteljev čakajo.

Tekom meseca septembra je bilo letos nastavljenih 170 učiteljskih abiturientov in abiturientinj. Prav lepo število jih je, ki bodo rešeni tega dolgega čakanja in brezdelja. Na drugem mestu prinašamo imena onih, ki so bili zadnji nastavljeni. Tudi v prejšnji številki »Učit. tovariša« so bile objavljene nove nastavitve. Objavili smo ta imena s polno zavestjo, da bodo prizadejala mnogim neizmerno veselje, a zopet drugim neizmerno žalost. Tisti, ki so rešeni čakanja, se morda prvič po dovršenih študijah veselijo prav od srca, a oni, ki niso opazili svojih imen med objavljenimi, pa so potrti, ker vedo, da je zopet za leto dni zapečaten njihova usoda.

Morda bo novo proračunsko leto prineslo tudi njim odrešenje, morda bodo čez leto dni nastavljeni, morda čez leto dni rešeni tega dolgega, dolgega čakanja.

Lepo je število 170 novih učiteljev in učiteljic, toda primankljaj učnih moči na šolah v Sloveniji s tem še ni povsem pokrit. Še vedno primanjkuje približno 150 učnih moči, še vedno je mnogo nezasedenih učiteljskih mest, in še nadalje bo čakalo nekaj nad 500 brezposelnih učiteljskih abiturientov in abiturientinj na proračunsko možnost za svojo zaposlitev. Toda te številke veljajo samo za Slovenijo, ki ima sorazmerno največ šol, a obenem tudi največ brezposelnih abiturientov. Po vseh drugih banovinah je potreba po novih šolah, po novih učnih močeh še mnogo večja nego pri nas. V dravski banovini je odstotek nepismenih v primeri z ostalimi banovinami najmanjši, toda naši abiturienti in abiturientinje bi bili pripravljene iti tudi drugam, da bi le bili nastavljeni kot učitelji in učiteljice.

V dnevnem časopisu smo čitali, da je v naši državi še 4.000.000 nepismenih — torej nekaj nad četrtino prebivalcev Jugoslavije. Če bi hoteli vsem tem preskrbeti šole in pouk, bi primanjkovalo še mnogo, mnogo učnih moči. Toda če bi se hotelo preskrbeti pouk vsaj onim šoloobveznim otrokom, ki so brez pouka in še danes zvišujejo število analfabetov v naši državi, tedaj bi še mnogo let ne bilo v Jugoslaviji nobenega brezposelnega učiteljskega abiturienta. Primanjkovalo bi jih in pri nastavitvah ne bi bilo treba tehtati socialnih razmer in ne šteti let, ki so jih prosilci preživeli v brezdelju. Nihče ne bi vprašal, po kakšnih principih se je presojalo one, ki so dobili službo, ker bi prišli prav vsi v poštev.

Toda za to bi bilo treba upoštevati v prvi vrsti interese naroda in gledati z odprtimi očmi v njegovo bodočnost in za te narodne interese bi se moralo najti zadostnih kreditov.

beda spametovala. Danes vsi uvidevajo, da oni, ki ni prijatelj učiteljem, ne more biti prijatelj niti profesorjem. Prosveta je nedeljiv organizem in ako odsekate eno roko, občuti bolečino druga roka odnosno celo telo. Tudi vi veste, in naši javnosti je znano kakšna mrcvarjenja je moral prestati v preteklem letu učiteljski stan. To so, brez pretiravanja in ne v figuri rečeno, bile muke kakor v dobi prvih kristjanov. S tem se ni doseglo uspeha, ki so ga nekateri pričakovali. Vse leto se je vodila borba med našimi učitelji in med (naj parafraziram) »neko dobro znano neznano tujo silo«. V enem rovu je bila moč in morilno orožje, v drugem — morala in vera. Naši učitelji so predvsem verovali in potem bili pripravljene za to svojo vero doprinašati žrtve. Morali so zmagati in zmagali so! Po enem letu vojne v rovi se je v Skopju koncem avgusta vršila odločilna bitka. To bitko so dobili učitelji. Morala naše trpeče države je dobila tu popolno satisfakcijo. S posebnim občutkom zadovoljstva in ponosa poudarjam, da so v tej borbi naši tovariši učitelji imeli najpopolnejšo moralno podporo tudi organizacije, ki sem ji načeloval, in brez vsake rezerve tudi moje osebno. Po učiteljskem kongresu v Skopju — ako bi pri nas moralni banditizem ne bil toliko razširjen, da izgleda kot dopuščen — bi se gotovo osebno, ki jih poznam, umaknile s svojih položajev in odšle v samostan, da se tam do konca življenja v postu in molitvah pokorijo za svoje grehe napram narodnim vzgojiteljem — učiteljem.

»Kaj boste počeli vi po upokojitvi?«

»Kako kaj bom? Ono kakor doslej! Delal! Nisem se naučil brezdelja. Moja zavest

VSEBINA:

Ob novih nastavitvah.

O sodelovanju Profesorskega društva z Učiteljskim udruženjem. Svetovni nazor in šolsko nadzorstvo. Sodobno šolsko poslopje v Krogu. Fran Trošt 80-letnik.

Učiteljski pokret: Izpoved hrvaških učiteljskih pokretašev. — Med hrvaškimi učitelji pokretašev v Slovenskih Konjicah.

LISTEK: Hvala za pozornost.

Splošne vesti. — Osebnostne zadeve. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor - Emil Adamič. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

je čista in roke zdrave. To je dovolj in to je vse. Spremenil bom morda tudi vrsto svojega dela. Ampak to bo vedno delo v isti smeri, z isto vero in z istimi smotri. Globoko verujem v ljudski napredek, v prehodnost mojih voda in v ljubezen našega naroda do idealov svobode in pravice.

Prosim vas še eno.

Ob priliki svoje upokojitve sem prejel od raznih strani toliko čestitk in izrazov simpatij, da mi kljub najboljši volji ni moglo zahvaliti se vsakemu posamezniku. Prosim vas, da vi to notirate in da bo to izraz moje hvaležnosti prijateljem in znancem, ki so se me spomnili tudi v tem času.

Svetovni nazor in šolsko nadzorstvo

Torej prodati se je treba, kakor je navada v naših krajih in v tej hiši!

(I. Cankar.)

Minili so časi, ko je bilo zvanje šolskega nadzornika dvignjeno na nedosegljiv piedestal, pod katerim je, vključena v svoje tesno zapeto znanje in v šablonsko tlako šolskega dela, trepetala množica podeželskega učiteljstva. V hitrem tempu povojnega človeškega ustvarjanja se je pokazala tudi notranja rast učiteljstva, ki v evoluciji napredka ni hotelo zaostati. Danes ni več redkost, če je aktivni ljudskošolski učitelj hkrati tudi absoluten filozofski fakultete ter tako vsaj teoretično (če že ne tudi praktično) v marsičem bogatejši na znanju filozofije, vzgoje, eksperimentalne psihologije, eksperimentalne pedagogike, antropologije... kakor ta ali oni nadzornik, ki ga je zgolj visoko število službenih let (če ne čisto tudi priporočilo politikov) postavilo na položaj šolskega nadzornika, da o novopredpisanim nadzorniškem izpitu niti ne govorim, ker mu je mogoče vprav zaradi starosti lahko še brez škode za svoj položaj, ušel. Pa tudi sicer so dandanes že precej gosti posejani učitelji, ki se morda ne morejo ponasati s pridobitvijo akademskih naslovov, a so si z vztrajnim študijem in konstruktivnim delom v šoli ter ostalih javnih popriščih pridobili znanja in sposobnosti, v tistem, za sebnem življenju pa tudi notranje zrelosti, da se morejo postaviti v isto vrsto s prenekaterimi šolskim nadzornikom.

Marsikdo se bo začuden vprašal, čemu vsa ta prozorna razglabljanja o vrednosti in oceni učiteljstva na eni, in šolskih nadzornikov na drugi strani. Za nadaljnji prikaz nasprotij, ki se s posebnim oziranjem na svetovni nazor učitelja kot osebnosti tako rada porajajo vprav ob priliki nadzorovanja njegovega dela po šolskem nadzorniku, pa se mi zdi ta, v prenekaterih ozirih zares otipljiva kritika, več ko potrebna.

Pred dvema letoma se je na tem mestu sprožilo polemično vprašanje o vrednosti nadzorniškega izpita. Zadevo je načel naš priznani pedagog prof. Gustav Šilih s člankom »Vprašanje nadzorniškega izpita«, njegovemu članku pa je referent Skala takoj v naslednji številki »Učiteljskega tovariša« priključil nekaj pojasnil. Z ventilacijo tega vprašanja se je izcimila pravcata polemična bitka za naziv šolskega svetovalca. Šlo je predvsem za to, da se v zakonu o nar. šolah in administrativno-prosvetnem poslovanju opusti naziv »resniški šol. nadzornik« in uvede mesto njegovega naziva »šolski svetovalec«. Na zunaj je izgledalo, da gre pri vsej stvari res samo za naziv, vendar je zadevno vprašanje kmalu utonilo v pozabo. Toda s tem še ni rečeno, da se še vnaprej ne kaže potreba, ki naj bi se v interesu našega šolstva čimprej realizirala, da se predrugačeni naziv končno tudi zakonito osvoji. Z doseženo spremembo v nazivu se bo moral preduragati tudi dosedanji način nadzorovanja šole in urediti ocenjevanje učiteljstva s širših, življenjsko verjetnejših in predvsem objektivnejših zrelšč.

Da je sedanja praksa nadziranja, v času ko se progresivno učiteljstvo bje za sodobni obraz šole, pogrešna in okostnela, pa da nadzorovanje šole ni vselej v skladu z načeli, ki jih propagira moderna, in resnično in neizmašeno življenje zakoreninjena šola, se vidi že iz tega, da so prosvetne oblasti pričele forsirati že davno izraženo zahtevo učiteljstva, naj nadzorniki ne bodo samo pregledniki, kritiki in ocenjevalci učiteljevega dela, temveč naj tudi sami pokažejo, kako se uči, kako se dosežajo uspehi, kakšne so »novotarije« in kako se jih v šoli praktično demonstrira in kako se odstranjujejo ovire, ki jih pouku in uspešnemu delu zoperstavljajo socialna nasprotja in tisočere tegobe v vsakdanjem življenju. Le na ta način se bo z delom in konstruktivnim študijem in medsebojnim podpiranjem in medsebojnim korigiranjem v blagohotni obliki in medsebojnem razumevanju odstranili tisti nevidni, a zato tem bolj nezaželeni zid, ki ga je moderna šola med učiteljem in učencem že davno podminirala, ki pa med učiteljem in šolskim nadzornikom prečesto še zmerom zastira razgled na važnejše pridobitve pedagogike. Tako se je le prerado dogajalo, da je prenekateri šolski nadzornik pri svoji kritiki učiteljevega dela citiral § 44. zakona o nar. šolah, on sam pa je bil zaradi prezaoplenosti v prosvetni pismarni ali neinformiranosti o pridobitvah pedagogike književnosti kaj malo obveščen o vseh tistih elementarnih zahtevah, ki jih je znal mogoče uveljaviti samo v teoretični obliki, da je na zunaj zadostil administrativnim predpisom o nadzorovanju šole, učiteljstva i. t. d.

Obljubljam pa se v tem prevážnem vprašanju temeljite izpremembe, saj so — z upoštevanjem § 44. zakona o nar. šolah — šolski nadzorniki bili do konca šol. leta 1936/1937. dolžni izdelati načrte vzglednih predavanj, ki jih bodo odslej dvakrat v letu priredili za učiteljstvo svojega sreza. Razume se, da je učiteljstvo pozdravilo odlok prosvetnih oblasti, ki kritiko teh vzglednih predavanj ne samo želi, temveč nalaga učiteljstvu, da se obvezno udeležuje diskusije o doseženih smotrih takih vzglednih predavanj. Da se bo pri tem samo od sebe načelo tudi vprašanje »šolskega svetovalca« (tudi z ozirom na notranjo vrednost in pomen tega naziva), se razume, kajti zares dober in konstruktiven šolski nadzornik bo moral poslej znati tudi »svetovati«, ne pa samo »nadzirati«. S to načelno nujo v preusmeritvi nadaljnega tesnega sodelovanja šolskega nadzornika z učiteljstvom in internim šolskim delom pa bo tudi problematičnost nadziranja šole in učiteljstva izgubila še oni zadnji tajinstven prizvok in pridevek, ki se je še tu in tam mogoče drži. — Vsem tem dogajanjem pa bo nujno sledila kvalifikacija, ki bo pridržana v presojo slehernemu pedagogsko orientiranemu učitelju, namreč, da mora imeti »nadzornik višjo spremu od one, koju imajo učitelji, koje nadzirava«, kakor je upravičeno poudaril v svojem članku »Školski nadzor nije suvišan« (Pravda, 6. sept. 1934.) znani srbski pedagog Hadži-Tašković.

O sodelovanju Profesorskega društva z Učiteljskim udruženjem

Izjava bivšega predsednika Jugoslovanskega profesorskega društva gospode Radoje Kneževića.

Te dni je imela v Beogradu plenarno sejo uprava Jugoslovanskega profesorskega društva. Poleg članov glavne uprave so prisostvovali seji tudi predsedniki in tajniki sekcij iz vse države. Seja je bila sklicana, da bi se določilo stališče društva ob upokojitvi predsednika glavne uprave g. Radoje Kneževića. Kot je že znano, je bil v začetku meseca avgusta g. Knežević upokojen.

V zvezi s to sejo prinaša beogradska »Pravda« sledeči intervju z gospodom Kneževićem:

»Gospod predsednik! Kako se bodo sedaj razvijale stvari in odnošaji v Proforskem društvu?«

»Predvsem vzemite na znanje, da nisem več predsednik. Sem samo reden član in upokojen predsednik Jugoslovanskega profesorskega društva. Uradniški zakon je kategoričen. Upokojenci ne morejo biti člani uprave. O tem faktičnem stanju sem obvestil sejo, ki ji nisem prisostvoval, ker ne želim sodelovati pri sklepih, za katere ne nosim po zakonu več nikake odgovornosti. Dolžnost predsednika vršita sedaj podpredsednika g. Rajica Marinkovića, profesor III. moške gimnazije, in gospodična Julija Bošković, profesor II. ženske gimnazije v Beogradu.

Moja upokojitev ne more in ne sme vplivati na dosedanjo smer našega društva. Obstojajo sklepi kongresa. Mi smo vedno bili daleč od vsake politike. Uspehi in neuspehi političnih režimov, ki so prehodni, se nas kot društva popolnoma nič ne tičejo. Država in narod sta večna, mi služimo samo njima in nočemo za drugo službo niti vedeti. Ako je kdor koli delal v zvezi s stanovsko organizacijo Jugoslovanskih profesorjev kake druge račune, se bo prevaril. V razpisu, razposlanem pododborom in sekcijam o priliki moje upokojitve, je glavna uprava povsem umestno poudarila sledeče: »Naši kongresi v zadnjih letih, posebno oni v Nišu in letošnji v Mostaru, so jasno pokazali dve stvari: prvič, da naše društvo ne misli odstopiti v nikakem primeru od svoje že utrjene nacionalne in stanovske linije, a drugič da te linije ne diktirajo ljudje, ki jih društvo postavlja sebi na čelo, marveč sami globoki interesi in prepričanje jugoslovanskih profesorjev...«

Kot mi vsi, je treba, da se tudi naša javnost in vsi odgovorni činitelji zavedajo tega, da sprememba osebnosti v stanovski zajednici jugoslovanskih profesorjev v nobenem primeru ne more pomenjati spremembe osnovnega ideala: služba narodu s častnim

vzgojnim delom in odločen odpor napram vsem onim, ki bi hoteli poniževati pomen tega plemenitega posla s poniževanjem prosvetnih delavcev. Da, to je treba vedeti in si dobro zapomniti. Vsakdo, ki bi skušal našo stanovsko zajednico usmeriti v drugo smer, bi morda trenutno dosegel kak uspeh zase, ampak bi po vsem gotovo izvršil moralni harakiri. Ne verujem, da bi se našli taki Japonci med nami. V nobenem primeru ne bi imel od njih nihče koristi. Ali se spominjate one anekdote o nekem sultanu, ki je z denarjem podkupil nekega poveljnika trdnjave, da mu izda grad, pošteno mu izplačal dogovorjeno nagrado, a potem ukazal, da izdajalca ubijejo. »Ako je lahko izdal svojega gospodarja, kaj bi bil zmožen narediti šele z menoj?« To je gola resnica.

»Ali nam morete povedati kaj o poteku Vaše planarne seje?«

Rekel sem Vam, da nisem bil prisoten na tej seji. Zato Vam o njenem poteku ne morem ničesar povedati. O tem Vam lahko pojasnijo gospodje podpredsedniki. Povem vam lahko edino o sklepu planarne seje, o sklepih, ki so poslani kraljevskim namestnikom, gospodu ministru prosvete in o katerih so obveščeni vsi naši pododbori. Ti niso več notranja zadeva seje, nego so namenjeni in oddani javnosti. Lahko Vam rečem, da sem z izidom zadovoljen. Planarna seja je izrazila popolno solidarnost z mano in mojim dosedanjim delom ter poudarila, da ostane stališče profesorjev o vseh vprašanih prosvetnih in nacionalnega življenja naše države nespremenjeno. Pripominjam, da sem naravnost presenečen s pljuskom cvetja in komplimentov, s katerimi so me obsuli moji tovariši iz glavne uprave in predstavniki sekcij iz vse države tudi v predstavi, ki je prečitana in oddana gospodu ministru prosvete in v resoluciji planarne seje. Tudi javnost in jaz se smeja samo veseliti krepkega in dostojanstvenega držanja naših profesorjev v današnjem času. To stališče, nespremenjeno tudi po upokojitvi predsednika glavne uprave, more predstavljati za nekoga bolno iznenadenje! zame, in za one, ki poznajo stvari v prosveti je bil edino ta izhod mogoč.

»Kaj nam lahko poveste o vašem sodelovanju z učiteljstvom?«

»Naše sodelovanje z učiteljstvom je bilo zelo blizu in skladno tekom vsega leta. Za vedno je izginil oni mali in neinteligentni antagonizem, ki je bil včasih ponekod med enimi in drugimi. Tudi najzaslepljenejšje je

Ne, nihče danes ne bo trdil, komur gre res za progresiven razvoj našega šolstva, da je nadzor šole in učiteljstva po šolskem nadzorniku — svetovalecu — nepotreben! Prepričan pa sem, da je še danes enodusna želja učiteljstva, kakor je bila kdaj koli prej pred leti, naj bi si mesta šolskih nadzornikov delili ljudje, ki so priznani in vidni pedagoški praktiki; ljudje, ki so vzvišeni nad interese, ki bodo znali osvajati s svojo osebnostjo in katerim bo le učiteljevo delo zares objektivno merilo za presojo in kvalifikacijo njegove dejavnosti. Takih šolskih nadzornikov pa je danes kaj malo, če pomislimo, kako je z izmenjo številnih režimov v vsej povojni dobi padla tudi avtoriteta šolskih nadzornikov. Šele znana in komaj pred pičlim letom izdana načelna razsodba drž. sveta, ki zanika možnost, da bi se mogel šolski nadzornik »degradirati« na mesto razrednega učitelja, kakor se je to časih čisto dogajalo, je prinesla v to zapleteno vprašanje nekaj več jasnosti.

Toda, pokažite mi šolskega nadzornika, ki zna vstopiti v učilnico z nasmejanim in vedrim obrazom in ki bo znal pri učitelju, katerega je sredi njegovega dela obiskal, ustvariti dojem, da ne prihaja v njegovo »delavnico« kot »nadzirajoči organ«, temveč kot dobrohoten svetovalec, ki bo težki učiteljevi tlaki v oporo in pomoč. Pokažite mi nadzornika, ki se po uradni dolžnosti in hladnem pozdravu z učiteljem ne bo vsedel naravnost za katedro in se razkošatil za kup zvezkov in razrednih knjig ter hitel pisati opazke v svojo beležnico, kakor da je to delo edino zveličavno za kulturno rast naše šole! Pokažite mi nadzornika, ki bo najprej pozdravil zbegano deco v učilnici, kateri je tujec, se ji prijazno nasmejal ter ji v prikupni obliki povedal, po kakšnem poslu je vstopil skozi vrata, na katerih je prilepljen napis: »Neuradnim osebam vstop ni dovoljen«; nadzornika, ki bo znal ustvariti s svojim nastopom razmerje med njim samim in učenci na eni, in med njim samim ter učiteljem na drugi strani, da učiteljeva avtoriteta pri učencih ne bo padla, dvignil pa jim nepojmljiv strah do človeka, ki je z mrkim čelom vstopil v njih učilnico ter se niti nasmejati ne znal!

V vseh letih učiteljevanja sem srečal samo enega takšnega dobročino, ki je z nasmehom vstopil v moj razred ter z dobro voljo in nekaj šaljivimi opazkami za pozdrav otrokom dvignil pri učencih samozavest, da so videli v njem človeka, ki jih ljubi in spoštuje njih skromno znanje ter prizadevanje za napredek. Takšnih nadziranj nismo bili vajeni in čutil sem se spremembi, ko so tudi manj nadarjeni učenci tekmovali v znanju in si prizadevali poplačati obisk šol. nadzornika. Ta šol. nadzornik je bil novinec na šoli (jaz sam sem ga poznal le po njegovih pedagoških člankih!), a pozneje sem zvedel, da so učitelji in učenci sreča, iz katerega je prišel k nam, jokali, ko so ga izgubili iz svoje srede. Tako priljubljen je bil. Šolstvo je bilo v času njegovega nadzorovanja v srezi na višku!

To je svetla poteza v sivi senci šolskega nadzorovanja, kakršno je po naših šolah tako pogosto še dandanes. Mnogo se je že tekom let razpravljalo na tem mestu o vseh perečih vprašanjih našega stanu in problemih naše šole, zdi se mi pa, da našim pedagoškim in stanovskim - političnim publicistom manjka potrebnega poguma, da bi od časa do časa odgrnili zaveso, za katero se skrivajo razni načini šolskega nadzorstva, pa da bi nezažele oblike nadzorstva podvrgli kritični presoji in na ta način odpravili napake, ki so s skrivane počasneje tempa v razvoju naše podeželske šole k modernejšim in sodobnejšim smotrom. Zahteva vsega našega stanu mora biti, da se na mesta šolskih nadzornikov postavijo osebnosti, ki bodo znale podrediti vsa dneva politična vprašanja problemu šolstva in konstruktivnemu delu učiteljstva, ne oziraje se na svetovni nazor tega ali onega učitelja, ki je tolikokrat kamen spotike in ovira, da se učitelj in nadzornik dovoljno ne zblizata in medsebojno ne podpirata v delu za notranjo rast šole in naše vasi.

Preveč bi bilo pri tej priliki navajati vsa žalostna poglavja, ki jih zastran tega medsebojnega nerazumevanja piše v knjigo svojega življenja naše podeželsko učiteljstvo.

Vprašam vas pa, kakšen odgovor naj da bodočnosti našega kulturnega razvoja n. pr. nadzornik, ki učitelju zaradi njegovega nasprotnega svetovnega nazora ni blagohotno naklonjen ter ga v njegovi težki tlaki za svoj narod dovoljno ne podpira? Prosim vas, povejte mi, v kakšnem razmerju sta si n. pr. ocena takšnega nerazpoloženega nadzornika in plodno delo učiteljevo, če nadzornik vpiše v ocenjevalni list učitelju splošno oceno odlično, v opombo istega ocenjevalnega lista pa napiše kritiko, da se »učitelju priporoča, naj usmeri duševne in pisateljske zmožnosti v boljše konstruktivne namene in opusti, kar bi utegnulo ustvariti nerazpoloženje med narodom in utegnulo kvariti vsestransko strpnost«?

Da, tudi takšni primeri so na žalost znani in so več kot otipljivi donesek k zahtevi, da se učiteljev svetovni nazor ob priliki nad-

ziranja ne bi smel predpostavljati njegovemu delu v šoli. V koliko pa je dotični učitelj kljub temu »objektivnemu« vpisu v oceni list dosegel s svojimi duševnimi in pisateljskimi zmožnostmi »konstruktivne namene«, se razvidi iz tega, da je nekaj dni po tem »zločnem« vpisu v oceni list iz pisarne kraljevih fondov za narodno prosvetevanje prejel pismeno pohvalo za svoje konstruktivno delo!

Nobene besede ne bom napisal na kraju tega članka v opravičilo! Častne izjeme se najdejo povsod, tudi med nadzorniki. Ta, iz notranjega šolskega življenja zajeta slika ne obsoja! Da bi se po napredku stremeli šol. nadzorniki ob nji notranje razgibali, to je nje namen! Spočelo pa jo je resnično šolsko življenje, zato jo prikazujem vsem »za ogle dalo teh težkih dni in za spomine«.

Lojze Zupanc.

Sodobno šolsko poslopje v Krogu

Družabna struktura Slovenske Krajine se v mnogem razlikuje od obraza ostale slovenske zemlje. Nje zgodovina je tu vtisnila svoje značilne posebnosti, ki se zrcalijo v pestrosti etnografskega, verskega in socialno-političnega karakterja, ki v glavnih obrisih izvira iz fevdalnega družbenega reda, ki je povsem propadel šele l. 1918. Nov čas je postavil svoje probleme, ustrezajoče potrebam sodobnosti, katere naj odgovorni faktorji rešijo z ozirom na obsejno področje v skladu z narodnimi in državnimi interesi.

Da tvori eminentno važno vprašanje v tem kompleksu ravno naše narodno šolstvo v vsem svojem obsegu, je izven vsake debate, zlasti kar se tiče dobrih, vsem higienskim in pedagoškim zahtevam ustrezajočih šolskih zgradb, ki jih na tem ozemlju tako neobhodno potrebujemo.

O vsestranski ugodni rešitvi tega za naš narod in njega bodočnost tako važnega vprašanja nam kaže sledeči, izredno razveseljiv primer:

Dne 12. septembra t. l. so v Krogu pri Murški Soboti ob prisotnosti cerkvenih in civilnih oblasti blagoslovili in izročili svojemu namenu novo šolsko zgradbo. Za prebivalce male prekmurske vasi je bila to izredna kulturna manifestacija, ko je sleherni član šolskega okoliša s svojim delom in prisotnostjo podčrtal njen pomen tako, da je ta imela širok odmev v javnosti, zlasti med prijatelji našega narodnega šolstva. Ni nam do različnih formalnosti, ki so ob takih prilikah potrebne; radi bi pa poudarili dejstvo, da so si naši kmetje in poljski delavci, ki imajo povprečno po 5 do 10 oralov zemlje, kljub gospodarski depresiji zgradili vsem zakonskim predpisom ustrezajoče moderno šolsko po-

slopje — najlepše v soboškem okraju. Ta kulturni spomenik našega delovnega ljudstva, postavljen sredi zanj neugodnega ekonomskega položaja, je verna priča visoke moralne vrednosti našega kmetijskega občestva. Kroški vaški kolektiv ni izpričal s svojimi številnimi žrtvami finančne in fizične narave samo svoje velike ljubezni do mladega rodu, temveč je pri tem pokazal svoje pozitivne strani etosa vaše kulture, zlasti v odnosu doma do šole, ko je v zaupanju in najlepši harmoniji sledil klicu svojih voditeljev.

Objektivni opazovalec pa mora občudovati razveseljiv, toli potreben stik in popolno skladnost, katere se zrcali v odlično umevani psihozi našega kmetijskega ljudstva, tako od strani šolskega upraviteljstva, kakor tudi od predsedstva občine. Murška Soba - okolica. Oba lokalna činitelja nista samo pripravila s svojim dosedanjim delovanjem ugodnega terena med ljudstvom, nego sta zainteresirala za to vprašanje vse v poštevi prihajajoče faktorje, kateri so v tem primeru z dejanjem pokazali vso svojo uvidenost. To vzajemno delo ljudstva in oblasti je rodilo sad, — pokazalo je pravo pot, ki se je veseli sleherni Slovenec, zlasti učiteljstvo, službojuče v tem lepem trikotu obsejne slovenske zemlje. Zato izreka to učiteljstvo priznanje tov. šolskemu upravitelju Horvatu Beli in g. županu Celcu Ferdinandu za iskreno željo, da bi, kot v tem primeru, kraljevska banska uprava, tudi v bodoče gmotno podprla stremenje tukajšnjega ljudstva na prosvetnem področju. To terjajo zlasti potrebe perečega problema naših izseljencev in sezonskih kmetijskih delavcev.

Dobra sodobna šola je garancija boljše bodočnosti našega naroda. — ec.

Fran Trošt 80 letnik

V soboto, 25. septembra je izpolnil 80 let. Lepa doba življenja in kdor ga sreča na ulici, mu jih oddeli še lepo število, saj je še čvrst, telesno in duševno.

Rodil se je 25. sept. v Benetkah, kjer je oče vodil večjo trgovino, a kot otrok je živel v Vipavi.

Po dovršeni osnovni šoli v Vipavi in Ljubljani ter dovršeni višji realki v Ljubljani, kjer je tudi položil maturato, si je izvolil učiteljski poklic in obiskoval še četrti letnik učiteljskega ter tudi tu napravil izpit za učitelja 1878.

Njegovo prvo učiteljsko mesto je bilo na Ihanu, od koder je prišel v Vodice, kjer je služboval 15 let, kot voditelj in nadučitelj. L. 1896. je prišel za učitelja na nemško mestno šolo v Ljubljano, kjer je ostal do svoje upokojitve 1924.

Vse svoje sile, sposobnosti in talente je posvetil šoli, pouku in vzgoji. Izven šole je deloval na gospodarskem polju, posebno se je zanimal za vrtnarstvo in sadjarstvo ter pomagal ljudem v stiskah in težavah z navetom in delom. Ni čuda, da si je kot vesten učitelj in dobrotnik pridobil med ljudstvom,

posebno v Vodica obče spoštovanje in zaupanje. Že 1888. mu je bila priznana nagrada in pohvalna diploma za razstavljeno sadje iz njegovega šolskega vrta.

Bil je dober risar, spreten v rokotvornih delih in izdelovanju fizikalnih aparatov ter zbiratelj vsakovrstnih ručnin.

Poleg teh spretnosti se je bavil tudi z glasbo. Glasbene sposobnosti so podedovali po njem tudi njegovi sinovi in hčerke, ki so priznani muzikalni virtuozni in učitelji. Njegovo življenje ni bilo praznik, ampak trd delavnik, tako na deželi kot pozneje v Ljubljani.

Za svoje požrtvovalno delo ter za uspehe v šoli in izven šole je prejel več priznanj od nadrejenih šolskih oblasti.

V ospredje se ni nikdar rinil, niti hrepenel po častnih mestih, a bil je vedno zvest, ljubezniv stanovski tovariš in družabnik, vedno dosleden in neomahljiv v nazorih za pravice učiteljskega stanu. Omahljivec ni bil nikdar. Ob tem častnem življenjskem jubileju želimo tovarišu Fr. Troštu še mnogo srečnih in veselih let v sredi njegove družine.

pravo mesto, so bile vse prošnje za skupno namestitev zaman in bi Janez izgubljal čas, zdravje in denar po vlakih, da ni bilo to strogo prepovedano.

Obema je primanjkovalo denarja, zato se je udeležil zborovanja, o katerem so časopisi poročali, da je bilo neumestno in zaneseno, in je bilo to jako utemeljeno, saj se narodni očetje niso niti seje udeležili in so si za trud povisali dnevnice. Da pa bi obvarovali učiteljske pred izdatki za moža in družino, so sklenili možabati in je bilo to zopet prav in jako hvaljevredno ter se bodo dobre posledice tega ukrepa pokazale v bližnji bodočnosti, ko ne bo odvisnega naraščanja in sitnih brezposelnih.

Ker je že s samo svojo pojavo na cesti vzbujal splošno pozornost — eni so mu očitali, da pohajkuje, drugi so pa videli v njegovih izprehodih politično agitacijo, je ostajal doma in se posvetil najnovejšim pedagoškim in didaktičnim smerem. A je bila tudi tu njegova navzočnost nepotrebna, saj so drugi spoznali, da je šola za nič in jo je treba postaviti na nove temelje, posvetili so ji potrebno pozornost in jo začeli podirati pri tleh ter zidati pri vrhu. Da bi pa šola res postala samonikla in ljudska šola in da bi jo potegnili iz zgrešenih kolovozov, v katere je tekom let zašla, izšel je Abecedarjani od 60 let nazaj in je Janez Habakuk v resnici obžaloval, da niso vzeli za osnovo nove slovenščine. Abecednik iz l. 1551, ki je brez napak in bi bil

Učiteljski pokret

izpoved hrvaških učiteljskih pokretašev

Nekako istočasno kakor pri nas, je tudi med najmlajšimi hrvaškimi učitelji nastopilo spontano gibanje. Povsem razumljivo, enake in slične družbene težnje in zahteve vodijo na različnih krajih enake in slične pokrete in akcije. »Javila se četica mladih učitelja, koji su sebi stavili za zadaču, da porade oko svojega samobrazovanja, da se vrte svome narodu i da taj svoj rad udese prema strogom planu...« Po enem letu izkanja, medsebojnega izmenjavanja misli in hotenj, so se že predstavili širši javnosti s svojo izpovedjo in programom, katerega so obelodanili v knjižici »Učiteljstvo i narod«.

Po svojem objektivnem in kritičnem gledanju na življenje in delo hrvaškega učiteljstva v preteklosti, po svoji trezni in zdravi analizi sedanjega družbenega stanja, na osnovi česar so gradili svoj plan in program, zaslužijo ta knjižica posebno pozornost ne le v učiteljskih vrstah, temveč tudi v ostali javnosti. Nikakor ne more ostati ta izpoved in program mladih hrvaških pokretašev le interna zadeva »četice mladih učiteljev«, temveč družbena situacija imperativno ukazuje, da bo prej ali slej moralo postati vse to last celokupnega hrv. učiteljstva, če noče pri svojem delu mimo stremeljenj ljudstva, kateremu sta pokazala pot velika učitelja brata Ant in St. Radić.

Knjižico so posvetili ti mladi pokretaši »starim borbama za slobodu škole i učitelja« in so s tem povedali, da hočejo nadaljevati in današnjim prilikam ustrezajoče izpopolniti delo, ki ga je začelo hrv. učiteljstvo konec preteklega stoletja z učit. Ivanom Filipovićem na čelu. Povojna stagnacija, brezplodni in kvarni prepriji v učiteljskih vrstah so zarezali vrzel. Učiteljstvo je izgubilo kontinuiteto v svojem delu in s tem tisti kontakt med ljudstvom in učiteljstvom, ki je neobhodno potreben za uspešno in plodno delo. Mlado učiteljstvo se je znašlo na peščenih tleh. Živa realnost in pa široko ljudsko gibanje sta ga potegnili v svoj vrtnec. Uvideli so, da jim je za uspešno delo v šoli in izven šole v prvi vrsti potrebno najti pravo spoznanje in pravi odnos do ljudstva. Zaradi tega tudi hočejo v prvi vrsti spoznati in študirati svoje ljudstvo. Še več, oni se še sedaj dobro zavedajo, da ta njihova pridobljena spoznanja in znanja »ne morejo i ne smiju biti upotrebljena drukčije, nego na korist onoga radnoga naroda, kojemu su pozvani, da služe«.

Prav kakor mi poudarjajo: »Jedini izlaz iz ovog današnjeg prividnog mrtvila u organizaciji, jedini put do uspešne pomoći narodu u času, kad je toliko treba — a sutra će je trebati još više — jest nov učiteljski pokret.« Svoj program rišejo v načelnih črtah in vsebuje: narod, šolo, učitelja in otroka, detajliran program ni objavljen v brošuri in je morda to edina hiba knjižice.

Kakor v svoji skromnosti priznavajo, da je slovenski učiteljski pokret »u mnogome pokazao put njihovom pokretu« in da jim je pri organizacijski zamisli poslužil primer slov. učit. pokreta, tako moramo priznati, da bodo njihove misli in njihov program v marsičem bogato oplojili delo naših pokretašev. Zato priporočamo, da knjižico vsak naš pokretaš dobro prebela in da ne bo slo. učitelja, ki se ne bi seznanil z idejami in programom hrv. učit. pokreta.

Knjižica se naroča za malenkostno ceno 4 din pri: »Ivan Filipović«, hrv. učit. kult. združenje, Zagreb, trg Kralja Aleksandra 4. —ej.

Med hrvaškimi učitelji pokretaši v Slovenskih Konjicah

Od 10. julija pa do 10. avgusta t. l. so hrvaški pokretaši letovali v Slov. Konjicah. Svoje bivališče so imeli v narodni šoli. Motil bi se, kdor bi mislil, da je bilo to letovanje v navadnem pomenu besede. Ne. Življenjski

Hvala za pozornost

Učitelj Janez Habakuk je bil obče znana oseba. Njegova uvaževanost se je pričela s tistim dnem, ko je nastopil službo, če odštejemo ona tri leta, ko je čakal na službo, ker ni imel pravih in odločilnih izpričeval in priporočil. Kajti ni še našel stanovanja v vasi, že je pristopil k njemu upravni odbor vašekega društva »Cvetlica« in ga povabil k sodelovanju, kajti je on Janez Habakuk učitelj in je njegova najsvetejša dolžnost, da pomaga pri stavbi narodne kulture. In je postal učitelj Janez Habakuk steber narodne kulture in pečovodja pri društvu »Cvetlica« in mu ni bilo treba iskati stanovanja tisti večer, ker je bil s stanovanjem preskrbljen za čas pevske vaje v društvenem prostoru »Cvetlice«.

Se tisti večer ga je poiskalo vseh trinajst predsednikov trinajstih vaških društev, kar je bilo toliko laže, ker je bil predsednik »Cvetlice« tudi župan in istočasno tudi predsednik vseh naštetih društev. Tako je postal učitelj Habakuk tajnik trinajstih društev in se je snovalo že štirinajsto, da ni od zapada zapihal drug veter, ki je odpihal župana in zaslužnega predsednika trinajstih društev. Pa je postalo delo vseh društev škodljivo in je bilo narodu v korist delovanje enega samega društva, ki je v naglici poglalo. In je Janez Habakuk spoznal, da ni vsaka pesem narodna in kulturna, nego je dobra samo takrat, če si

samonikel član naroda in jo poješ pred pravo taktirko. Ker pa je bila samoniklost nova tvorba slovenske samobitnosti, a je bil Janez sin medvojne dobe, ko je poglalo pri nas prilično število Rajhovcev in Madžarov, je sklenil, da bo ob prvih počitnicah povprašal mater, kako je s to stvarjo in če se mogoče oče ne moti o svoji očetovski zavesti.

To je bilo potrebno, ker so učitelju Habakuku odločno odrekli samoniklost in pripadnost slovenskemu narodu in je bila beseda izkoreninjenec najmilejša in zanj najbolj prikladna.

Pa se je učitelj Habakuk odrekal »Cvetlici« in je bilo prav, ker je njegovo delovanje že vzbujalo splošno pozornost in pohujšanje. Odslej je pevska kultura v vasi naraščala, ni bila več v spotiko in je bila samoniklost večja, ker so peli samo še fantje po oštarijah.

Habakuk je bil idealist, učitelj in javni delavec. Zavedal se je svojih dolžnosti do narodovega blaga, a ker je z javnim delovanjem vzbujal preveč pozornosti, je sklenil prenesti torišče svojega dela na drugo polje. Oženil se je in si nabavil otročička. Hotel je od pomoči slabim statistikam o slovenskem naraščanju in si z dobrim vzgledom pridobiti naklonjenost in prizanesljivost odločujočih. Pa je bilo napak, saj je brezposelnih celo samoniklih dovolj in so mu črtali doklado za otroka, da mu izbjije veselje do takih nepotrebnih stvari. A ker je žena telovadila po zastarelem sistemu in se ni znala obrniti na

prav sodoben in uporaben. Olajšanju računstva naj bi služilo štetje iz tiste dobe in je Janez prav užival, ko se je spomnil svojega očeta, nekdanjega c. kr. uradnika, ki je še vedno računal prav in točno »fufm mal fufm is fufmfuncvancig«.

Tako je bilo tudi tu prav urejeno in ogra-jeno in je Janez pri prvem nadzorovanju spoznal, da otroška individualnost, samodelavnost in koncentracija ter vsa sodobna navlaka še najbolje uspeva: po formalnih učnih stopnjah.

In je učitelj Habakuk sklenil, da se povsem odtegne javnemu udejstvovanju, ker je bilo javnih delavcev na pretek, ki so prepri-zanesljivo in s pristrčno pozornostjo zasledovali učiteljeve potrebe, kakor premetitve v letovišarske kraje in slično.

Da se razvedri, si je začel izposojati časopise, a so mu zagrenili vsak užitek že uvodniki, ki so obdelovali prosvetno polje, da je bilo veselje. Obrnil je list, a na drugi strani je naletel na kolono premetstev in tretja stran je bila posvečena učiteljstvu pod poglavjem »Vsak dan ena«. In je spoznal, da se za prosveto ni bati, da je prosvetno polje dobro in prav obdelano in so nanj navozili tudi gnojnice, da bo bolje uspevalo. Tudi je bilo nekaj pijancev in nemarnežev, ki so rigali po njem in so prihajali tudi psi na to polje, da so lajali na luno.

Duje Budak.